

# Нові сні

Цей автобус із провокаційною емблемою «Танцюють всі» – знущально комфортний, ніби везе пасажирів не на полігон, а на якісь «грязі». Сорок один новобранець і двоє офіцерів супроводу. Ми їдемо до рівненської учебки.

Коли закінчилися столичні висотки й почався ліс, я мало не заплакав. Сентиментальний, зворушений передчуттям нового життя. Спантеличений новим амплуа. Схвилюваний невідомістю. Сповнений якогось хворобливого бажання чимшвидше вдягнути форму й ходити в піксельці, як усі ті, інші, на яких дивився впродовж останнього року зі змішаним почуттям захвату та провини. Хоча я знав, що мене неодмінно мобілізують. Як не в січні, то у квітні. Як не у квітні, то в червні. Такі речі відчуваєш. Я навіть звільнився з роботи. Книжку хотів дописати. Не встиг.

Автобус зупиняється, мужики сунуть до виходу. Хтось чіпляє мене ліктем. Замість «вибачте» чую матюки.

– Туалет за заправкою, – люб'язно повідомляє офіцер. – Тільки, будь ласка, без «горючого».

– Авжеж, без «горючого», – погоджуються мужики.

Алкоголь придбаний ще звечора, дбайливо упакований або розлитий у пластикові пляшки з-під лимонаду.

Стали перекурити. Один невисокий дядько заводить:

– Сниться мені вже років двадцять сон, що везуть мене в армію. Я їм кажу: та я вже служив. А вони: ніхера, їдь служи. І сниться вокзал, автобус, я йду, чоботи жмуть. Як почалося на Донбасі, цей сон мені щоночі снівся. От і повістка прийшла, і я йду. Як у сні.

Решта мужиків кивають на знак згоди, зітхають і наввипередки діляться власними байками й історіями. Згадують Лівію з Єгиптом сімдесят шостого, Афган вісімдесят дев'ятого, розповідають про Югославію дев'яносто четвертого. Доброволець, який двадцять шість років відкатав на «швидкій», вторуючи офіцерові, закликає всіх утримуватися від алкоголю.

Розсілися й рушили. Потомлені від збудження, всі нервово перешіптуються, похмуро вдивляються в ландшафти за вікном. Від алкоголю не утримуються.

Я наминаю бутерброди: булочки «малятко» із «закарпатським» сиром. Думаю, чи варто комусь запропонувати, чи не здаюсь я їм жмотом? Чи ще зарано? Може, пізніше, коли роззнайомимось?

Дивлюся на тих, хто з пластикових пляшок п'є щось схоже на коньяк: теж нікому не пропонують, п'ють між собою. Заспокоююсь.

Десь там, біля Святошинського військкомату, залишилася моя дружина, розгублена й зосереджена на нових випробуваннях. У неї теж почалося нове життя, сповнене холодних

ночей і бентежних ранків. Скільки ми не побачимося? Місяць? Два? Рік? Ніколи?

Тоді мені вперше здалося, що я проживаю чийсь життя. І бачитиму віднині чийсь сни. І займатиму чийсь місце, щоб стати героєм, щоб стати боягузом. Або померти.

Так чи інакше, у кожного з нас будуть нові сни.

# Отаманщина

Перше, що я бачу в учебці, проминувши адміністративні будівлі й опинившись у наметовому містечку, – це пісок і волосся. Замість землі – пісок, місцями перетертий на порошок. І волосся. Короткі й довгі, чорні, руді, сиві пасма, ніби шагі – килим із довгим ворсом – встеляють землю. Вечірній вітер розвіює волосся, воно літає над наметами, наче тополевий пух. Біля розеток на табуретах сидять мужики з аж занадто засмаглою шкірою. Їх голять такі само голомозі, із в'ялими животами й шрамами по всьому тілу від колишніх операцій.

Я разом із десятком киян, яких зібрали під Святошинським військкоматом, боязко йду між наметами, ловлячи на собі зацікавлені погляди місцевих старожилів.

– Пацани, звідки? – чуємо ми.

– Київ, – відповідаємо.

– Сталіца! Бу-га-га!

Приблизно такими є шаблонні сцени у фільмах, де головний герой потрапляє в тюрму і вперше проходить через блок до своєї камери.



Наша форма – надто нова, чоботи – надто лискучі, шкіра – по-весняному бліда, у кишенях повно дорогих сигарет, а на головах – залишки модельних стрижок.

Ми одразу потрапляємо на вечірнє шикування. Уздовж шеренги четвертої роти розвідки перевальцем походжає череватий старлей у новенькій британській формі з емтіпі\*. Він чмирить зальотчиків, курить одну за одною та насміхається з особового складу. Приблизно дві сотні мобілізованих моєї роти – на вигляд табірники. Дехто з готовністю реагує на жарти старлея й гигоче чорним від беззубості ротом. Тхне потом і перегаром.

Над наметами майорять де нові, де доволі пошарпані прапори. Жовто-блакитні та червоно-чорні. За табором тліє сміттєзвалище. Шибаве нужником. «Господи, – думаю, – куди я потрапив, хто всі ці люди і де ті звитяжні й браві юнаки з рекламних бордів? Де всі ці юристи, дизайнери, журналісти, рекламники? Де ті, хто продав свої “ролс-ройси” та подався на фронт? Що це за чорна гвардія, що це за махновсько-григор’євська рвань? Де натиснути “Ctrl Z” і повернутися назад, до чистих столичних вулиць і вилизаного офісу?»

Я стою в новій, ще не вигорілій піксельці, біля ніг лежить польський наплічник, який нам видали разом із формою, і червоний рюкзак «дойтер»; мої долоні спітніли, і саме цієї миті я усвідомлюю, що назад дороги немає. Тільки вперед, разом із кіннотою, верхи на тачанці з багнетом в одній руці, з «маузером» у другій – топити, рубати, стріляти

---

\* МТР (англ. *Multi-Terrain Pattern*) – маскувальне забарвлення для різних типів місцевості.

та принагідно не збожеволіти від цієї задушливої отаманщини. Такі вони – ініціація, армійський постриг, хрещення брудом і калом.

– Звикай, – каже мені Льоша, що приїхав разом зі мною. Але він, на відміну від мене, має армійський досвід. Він чужою знається на тутешніх законах і звичаях.

Уже посутеніло. Над наметовим містечком гудуть комари. Нас ведуть на екскурсію до місцевого туалету. Довгий, метрів тридцять, сарай, оббитий дошками, знятими, очевидно, з іншого сараю. Уздовж нього, попід стінками, – дві траншеї. У траншеях – нечистоти, білі розсипи хлорки і кров. Здається, гемороєм – найпоширеніше захворювання тут.

На мить я уявляю, як завтра вранці робитиму свої темні справи, сидячи дупа до дупи з іншими. Намагаюсь відігнати цей образ. Думаю про те, що буде за місяць-півтора: я, коротко стрижений, засмаглий, з облупленим носом і брудними від мазуту руками, сидітиму на ослінчику під наметом і вдивлятимуся в обличчя новоприбулих. Здається, я навіть спльовуватиму. Можливо, навіть крізь зуби. За цей час моя пікселька зітреться до одноманітної світлої охри, мої берці посіріють від пилу, мої ноги зашкарубнуть від мозолів, попереду на мене чекають нові випробування, колектив, частина, напевне ж – війна, можливо, навіть каліцтво чи смерть... А поки я – новенький, я пахну свіжим потом і ранковим «Живанші», я зранений побаченням і пришиблений передчуттям невідворотності.

Ну, а мій отаман – он стоїть – череватий мудак у «британці».

# Один день

Найпронизливіші сни приходять перед підйомом. Зазвичай сниться щось із життя на Великій землі: дружина, син, люди з минулого, інститут, школа. Ці видіння тривожні та мульті, адже після пробудження усвідомлюєш, що насправді вже три тижні ти не належиш собі. «Де я, чому я, – вкотре думаєш, вилазячи зі спальника. – І що дасть мені новий день?»

Ці перші пів години нового дня – недобрі до тебе: демони сумнівів і страхів напосідають чомусь саме спросоння. Але варто поснідати й пройти принизливу процедуру ранкового шиккування, як над головою розвиднюється, все стає на свої місця. Страхі розсіюються, сни забуваються, до командира взводу вже не відчуваєш такої мутнуватої ненависті, як зі сну. Та й ми, здається, не так дратуємо його.

Ідемо на полігон. Уже о восьмій сонце обпікає шиї та носи. Наші берці здіймають густу огорожу з білого піску. Дихати важко. Іноді переходимо на біг. Але при цьому розмовляємо. Про що? Розмовляємо про попередні роботи, колишні досвіди, пережиті трагедії, перейдені рубежі і, звісно,



про зброю, техніку та їхні характеристики. Щоправда, усі ці скорочення й аббревіатури мені мало що говорять. Що вони можуть мені сказати, якщо я був із тих нечисленних хлопців, які у «Війні і мирі» пропускали розділи про війну?

Нас учать стріляти. Дехто з бувалих говорить, що вчать неправильно, мовляв, на передовій ніхто так не стріляє. Нас учать повзати й окопуватися. А ще вчать багато бігати, так, ніби там нам доведеться повсякчас тікати від смерті або гнатися за нею. Всі ці навчання підкріплено незбагненними крайнощами з боку інструкторів: від маніакального ригоризму з бланками, звітами й нашими підписами в кожному стовпчику до пофігізму в дотриманні елементарних правил безпеки. То ми вистоюємо багатогодинні черги по тридцять набоїв й підписуємося на десятках папірців, то нам безконтрольно роздають ящики з «мухами»<sup>\*</sup> й майже не стежать за тим, хто і куди стріляє.

З повзанням і бігом усе простіше. Тут є лише твої ноги, ходовий вітер і серце. Добре, якщо воно здорове. Для декого біг перетворюється на такий собі макабр із неминучим фіналом у сухому піску. Їх поливають водою, транспортують до медпункту, пхають валідол до пересохлого рота. У таких випадках інструктор кричить:

– Це «двохсоті»! Все, блядь, їх більше нема! Їм кінець! Біжимо далі!

Біжимо далі. Я думаю про «двохсотих». Зрештою, судячи з їхніх облич і зважаючи на їхній вік, вони вже давно «двохсоті». Просто ще не усвідомили цього.

---

\* РПГ – реактивний протитанковий гранатомет.